

omnipotens est Spiritus sanctus, in Salomone : Spiritus sanctus, multiplex, subtilis, disertus, securus, incontaminatus, omnem habens virtutem (Sap. vii, 22). Et negas omnipotentem? Quia iudex est Spiritus sanctus, dicit Dominus : Si abiero, mittam eum ad vos ; et cum venerit, ipse arguet nundum de peccato, de justitia et de iudicio (Joan. xvi, 7, 8). Vides iudicem, qui etiam ipsum, si dicendum est, vindicat Salvatore : et audeat ei quisquam subtrahere deitatem? Et quid dicam amplius de deitate Spiritus sancti? quem pertimescit David dicens : Quo ibo, Domine, a Spiritu tuo, aut a facie tua quo fugiam (1^a sal. cxxxviii, 7)? Et ut concludam, tantus ac talis est Spiritus sanctus, in quo si quis blasphemaverit, inveniet eum non sibi relaxantem, neque in isto sæculo, neque in futuro.

Fides catholica.

10. Ineffabilem illam Divinitatis substantiam vel naturam humanis verbis exprimere impossibile est : inconvertibilem, immutabilem, impassibilem, simplicem, incompositam, indivisibilem, inaccessam lucem, inexplicabilem virtutem, sine fine magnitudinem, gloriam inconspicibilem, bonitatem concupiscibilem, inexcusabilem decorem, qui mentis quidem puræ contingat et moveat affectum, indicari autem atque explicari non possit. Ubi est Pater, et Filius, et Spiritus sanctus, sola natura quæ creata non est, dominationis potestas, bonitas naturalis. Pater initium omnium, causa cunctorum, radix viventium : a quo procedit fons vitæ, virtus et imago indemutata invisibilis Dei, qui est Filius a Patre genitus. Verbum, sive ratio vivens ; qui erat semper, et erat apud Deum, et Deus erat, non factus ex Patre ante sæcula, non assumptus postmodum vel adoptatus in filium, non possessione vel factura, sed creator et factor omnium : qui est omnia quæ Pater est ; cui Pater omnia quæ habet gignendo dedit. Et ubi ergo qui dedit, gignendo dedit ; et qui accepit, nascendo accepit ; non inopi subventum est, sed ipsa copia nata est. Non enim ille qui accepit, illi qui dedit potest esse inæqualis, quia et hoc nascendo accepit ut esset æqualis. Nihil enim Patre minus habet ille qui dixit : Omnia quæ habet Pater mea sunt (Joan. xvi, 15). Et quia semetipsum exinanivit,

formam servi accipiens, non formam Dei perdens, in eadem forma servi factus est obediens usque ad mortem, mortem autem crucis ; in qua paulo minus minoratus est ab angelis, ut in forma Dei maneret æqualis ; quia non est forma illa mutabilis. Qui in cælo spiritibus mundis intellectualibus in forma Dei et Deo æqualis, ut Deus 545 præbet exemplum ; ut se idem exemplum redeunti etiam lapsa præberet homini, qui propter immunditiam peccatorum penamque mortalitatis Deum videre non poterat : semetipsum exinanivit non amittendo divinitatem suam, sed assumendo humanitatem nostram : et formam servi accipiens, venit ad nos in hunc mundum, qui in hoc mundo erat, quia mundus per ipsum factus est (Joan. i, 10), ut exemplum sursum videntibus

Deum, exemplum deorsum mirantibus hominem : exemplum sanis ad permanendum, exemplum infirmis ad convalescendum ; exemplum morituris ad non timendum, exemplum mortuis ad resurgendum fieret : ipse in omnibus primatum tenens : ut quia homo ad beatitudinem sequi non debebat nisi Deum, et sentire non poterat Deum ; sequendo Deum hominem factum, simul sequeretur et quem sentire poterat, et quem sequi debebat. Amemus ergo eum, et inhareamus illi, caritate diffusa in cordibus nostris per Spiritum sanctum qui datus est nobis. Hic Spiritus et vita est, et vivificans lux, et illuminans ; bonus, et bonitas ; Spiritus rectus, Spiritus principalis, qui est Dominus omnium ; mittens apostolos, separans sibi ministros, templa sibi ipse constituens, inspirans ubi vult, dividens donationes Spiritus prout vult. Spiritus adoptionis, Spiritus veritatis, Spiritus sapientiæ et intellectus, scientiæ, consilii, virtutis, et timoris Dei : per quem Pater agnoscitur, et Filius glorificatur. Neque enim dignum est, aut Filium aliquando defuisse Patri, aut Spiritum Filio : esset enim in maximis defraudata divinitas, et velut inglorium atque indignum duceretur, si velut ex pœnitentia et præpostero consilio Deus ad perfectionis plenitudinem pervenisset. Qui potest capere capias (Matth. xix, 12) : qui nondum potest, oret ut capiat, credat ut capiat : quia scriptum est : Nisi credideritis, non intelligetis (Isa. vii, 9, secundum LXX).

S. FULGENTII SERMONES.

546 SERMO PRIMUS.

De dispensatoribus Domini.

1. Dominicus sermo, quem debemus omnes, non solum studiose, verum etiam sapienter audire, cui nos oportet humiliter ac delectabiliter obedire, moderationis suæ tenens ubique temperiem, ut nec ovis desint pabula, nec pastoribus alimenta, quedam

D specialiter solis præcipit nobis, ^a quedam vero generaliter et nobis et vobis. Nobis namque, id est servis quos pater ille familias, rerum omnium dominus, ad hoc in sua magna domo constituit, ut populo ejus verbum gratiæ ministremus, specialiter injungitur sanctæ prædicationis officium : generaliter vero nobis et vobis, salutaris ^b indicitur obedientia manda-

^a Verba hæc absunt ab edd. Colon., Mog. et Basil. Leguntur in ms. Colb. et in Antwerp.

^b Basil., *Salvatoris.*

torum. In quibus deuo mandatis, tanquam ditissimis A ferculis, sic coelestium deliciarum copia spiritalis exuberat, ut in verbo Dei abundet quod perfectus comedat, abundet etiam quod parvulus sugat. Ibi est enim simul et lacteus potus, quo tenera fidelium nutriatur infantia, et solidus cibus, quo robusta perfectorum juvenus spiritalia sanctæ virtutis accipiat incrementa. Ibi prorsus ad salutem consulitur universis quos Dominus salvare dignatur; ibi est quod omni ætati congruat, ibi quod omni professioni conveniat; ibi audimus præcepta quæ faciamus, ibi cognoscimus præmia quæ speremus; ibi est jussio quæ nos per litteram doceat et instruat ad scientiam; ibi promissio quæ per gratiam trahat et perducat ad gloriam.

547 2. Servorum igitur, quos populo suo præposuit ^a, Dominus speciale volens officium demonstrare, ait, quod ex Evangelio modo audivimus: *Quis putat est ^b fidelis dispensator et prudens, quem constituit Dominus supra familiam suam, ut dei illis in tempore tritici mensuram? Beatus ille servus quem, cum venerit Dominus, invenerit ita facientem* ^c (Luc. xii, 13). Quis est iste Dominus, fratres? Christus sine dubio, qui suis discipulis ait: *Vos vocatis me Magister et Domine; et bene dicitis: sum etenim* (Joan. xiii, 13). Quæ est etiam hujus Domini familia? Nimirum illa est quam ipse Dominus de manu inimici redemit, et suo dominio mancipavit. Hæc autem familia sancta est Ecclesia catholica, quæ per orbem terræ copiosa fertilitate diffunditur, et redemptam se pretioso sui Domini sanguine gloriatur. *Filius enim hominis, sicut* C *ipse ait, venit non ministrari, sed ministrare* ^d, *et dare animam suam redemptionem pro multis* (Matth. xx, 28). ^e Ipse est etiam Pastor bonus qui animam suam posuit pro ovibus suis. Grex ergo boni Pastoris ipsa est familia Redemptoris. Dispensator vero quis sit, quem oportet esse fidelem pariter et prudentem, Paulus nobis ostendit apostolus, qui de se suisque sociis loquens ait: *Sic nos existimet homo ut ministros Christi et dispensatores mysteriorum Dei. Hic jam queritur inter dispensatores, ut fidelis quis inveniat* (I Cor. iv, 1, 2).

3. Ne quis autem nostrum solos apostolos dispensatores factos existimet, neglectoque militiæ spiritalis officio, servus piger infideliter imprudenterque dormitet, ipse beatus Apostolus episcopos quoque dispensatores esse ostendens, ait: *Oportet enim episcopum sine crimine esse, sicut Dei dispensatorem* (Tit. i, 7). Servi ergo patris familias sumus, dispensatores Domini sumus, mensuram tritici quam vobis erogemus accepimus. Quæ vero sit ista mensura tritici si queramus, ipsam quoque nobis beatus Paulus apostolus ostendit dicens: *Unicuique sicut Deus divisit mensuram fidei* (Rom. xii, 3). Quam ergo mensuram

tritici Christus nuncupat; ⁱ sam mensuram fidei Paulus appellat: ut agnoscamus non aliud esse spiritale triticum quam Christianæ fidei venerabile sacramentum. Hujus tritici mensuram vobis in nomine Domini damus, quoties illuminati dono gratiæ spiritalis, secundum regulam veræ fidei disputamus; et eandem tritici mensuram per dominicos dispensatores accipitis, cum quotidie per Dei famulos verbum veritatis auditis. De ipsa nunc ergo tritici mensura loquamur (*al. loquimur*). Ex ipsa, sicut Deus divisit, universi pascamur, inde alimenta bonæ vitæ sumamus, ut ad æternæ vitæ præmia pervenire possimus, in illud credentes, in illo sperantes, illum præ omnibus et in omnibus diligentes, qui seipsum nobis, et alimentum præstat ne deficiamus in via; et præmium servat ut gaudeamus in patria. Christus est enim alimentum nostrum, Christus erit præmium nostrum, Christus est cibus et consolatio currentium viatorum, ipse **548** satiæ ^f et exultatio quiescentium beatorum. Ad ipsam itaque tritici mensuram pertinet quod Dominus ait: *Vendite quæ possidetis, et date eleemosynam; facite vobis sacculos qui non veterascunt, thesaurum non deficientem in cælis, quo sur non appropriat, neque tinea corrumpit* (Luc. xii, 33). Magnum bonum est, fratres carissimi ^g, valde congruum, valde commodum, et maxime Christianis omnibus appetendam, ut unusquisque deficere non delectetur in pejus, sed omnes proficere studeamus in melius.

4. Arborea sumus, fratres, in agro dominico constitutæ. Deus est autem noster agricola: ille nos compluit, ille colit, ipse fecunditatem donat, ipse fructificandi gratiam subministrat. Pluvia Dei est sermo sanctæ prædicationis, cultura Dei est infusio gratiæ spiritalis. Deus igitur præcepto nos compluit, adjutorio colit. Dum compluit, aufert a nobis ignorantie aiccitatem; dum colit, bene vivendi condonat ubertatem; dum pluit, terram nostri cordis irrigat; dum vero colit, de ipsa terra spinas et tribulos mundanæ cupiditatis extirpat. Debemus itaque secundi cælestibus pluviis, debemus congrua fructificatione manibus superni respondere cultoris. Et si non possunt omnes arbores æquales fructus afferre, nulla tamen debet in agro dominico sterilis permanere.

5. Multum metuenda nobis est, fratres, illa sententia comminantis, qua dicitur: *Omnis arbor quæ non facit fructum bonum excidetur, et in ignem mittitur* (Matth. iii, 10). Quod si sterilitas in ignem mittitur, rapacitas quid meretur? Aut quid recipiet qui alienum tulerit, si semper ardebit qui de suo non dederit? Et si iudicium sine misericordia erit illi qui non fecit (*al. facit*) misericordiam (Jac. ii, 13), quale iudicium erit illi qui fecerit et rapinam? Timeamus ergo, fratres, timeamus actus nostrorum. Obediens-

^a Basil., proposuit.

^b Basil., Quisnam est.

^c Sic ms. Colb. et Ant., juxta textum Græcum Evangelii et Vulg. vers. Lucæ xii, 13. At edd. Mog., Colon. et Basil., vigilantem.

^d Mogunt. et Colon., non manifestari, sed mani-

festare.

^e Desunt hæc in Mog., Colon. et Basil. Leguntur in ms. et Ant.

^f Ant., ipsa est satiætas.

^g Ant., fratres in i.

Christo vendat quæ possidet et eleemosynam det, ut de terra cor ad cælum levet, ut avaritiam calcet, ut ad perfectionis culmen tota mentis intentione festinet, ut non sit sollicitus quæ sunt mundi, sed quæ sunt Domini (al. Dei); ut mundum sibi crucifixum habeat, seque mundo crucifixum exhibeat; ut sit omnino pauper in sæculo et dives in Christo. Quis ignoret boni hujus magnitudinem?

6. Videmus autem, non omnibus vendendarum rerum suarum inesse virtutem. *Unusquisque enim proprium habet donum ex Deo, alius autem sic* (II Cor. vii, 7). Ecce hoc tam magnum bonum implere pauci possunt, multi non possunt. Nunquid quia paucis donatur ista perfectio, propterea debent esse pessimi quicumque in bono nondum possunt esse perfecti? Nunquid propterea Christianus debet vitio rapacitatis insistere, quia forte nondum potest omnes res suas pauperibus erogare? Aut ideo debet aliena concupiscere, quia propria necdum potest omnino contemnere? Absit hoc, fratres, ab omnibus Christianis; avertat hoc Deus a fidelibus suis. Apostolus enim veraciter dicit quia *neque avari, neque rapaces, regnum Dei possidebunt* I Cor. vi, 9). Manifestum est autem quia omnes qui a regno Dei **549** alienabuntur, in æterno igne cum diabolo ejusque angelis damnabuntur.

7. Proinde, dilectissimi, si non omnes possunt implere quod Dominus ait, *Vendite quæ possidetis* (Luc. xii, 33), illud tamen quod adjecit dicens, *Date eleemosynam* (Ibidem), omnibus est possibile, si adsit bona voluntas; omnibus facile, si non adsit dira cupiditas; omnibus salubre, si ferveat caritas: cunctis ergo debet esse commune ut omnibus donetur æterna felicitas. Qui ergo tantam virtutem accipit a Domino ut omnia quæ in mundo sunt cælestis regni amore contemnat, quæ habet vendat, et egenis expendat. Qui vero tantæ virtutis nondum est, de his quæ habet, in quantum habet, eleemosynam faciat. Tantum operetur bona voluntas quantum suppetit facultas. Perfectus possideat primum virtutis locum, imperfectus saltem perveniat ad secundum. Efficiatur ille gloriose dignus, sit iste laudabiliter largus. Sit ille sanctæ paupertatis ardentissimus amator, sit iste sanctorum pauperum piissimus consolator. Habeat isto apud Deum patronos pauperes, quos ille se gaudet virtutis habere consortes. Sit iste talis qui cum Domino judicaturus sedeat; sit ille talis qui ad dexteram judicandus assistat. Sit ille talis qui æterna tabernacula perpetuo jure possideat; sit iste talis quem ille recipiat. Admonet enim nos Dominus dicens: *Facite vobis amicos de mammona iniquitatis, qui vos recipiant in æterna tabernacula* (Luc. xvi, 9).

8. Hoc ergo, fratres, necessarium est omnibus nobis, ut in bonis operibus nemo sit segniss, nemo sit sterilis, nemo presentium dilectione (al. delectatione) futura contemnat, nemo æterna despiciens, sola temporalia perversus aspiciat; nemo spiritualibus corpo-

^a Ms., admonuit.

^b Ms., Qui enim.

ralia præferat, nemo terrena cælestibus anteponat. Thesaurum nostrum, fratres, in cælis ponamus, ut etiam cor nostrum in cælis habere possimus. Necessæ est enim ut quo præcesserit dilectionis thesaurus, illæ etiam cogitationis sequatur affectus. Ideo Veritas ait: *Ubi enim thesaurus vester est, ibi et cor vestrum erit* (Matth. vi, 21). Ut ergo in cælis thesaurizemus, cælestia diligamus. Vis nosse ubi thesaurizas? attende quid amas. Vis nosse quid amas? attende quid cogitas. Ita fiet ut thesaurum tuum ex tuo amore cognoscas, et amorem tuum iudicium tuæ cogitationis intelligas. Ostendens autem Dominus quomodo in cælis thesaurizare possimus, ait: *Sint lumbi vestri præcincti, et lucernæ ardentes* (Luc. xii, 35).

9. Si istum Domini sermonem secundum litteram velimus accipere, nihil in eo commodi spiritualis possumus invenire. Quid enim ^b proficit ad animæ salutem, si aliquis corporaliter, aut lumbos præcingat, aut lucernam accendat? Alia ergo in præcinctis lumbis et lucernis ardentibus quærenda est intelligentia spiritualis, quæ scilicet divino sit præcepto condigna, quæ nostræ saluti congrua reperitur et commoda. Neque enim frustra quodam loco ipse Dominus ait: *Verba quæ ego locutus sum vobis, spiritus et vita sunt* (Joan. vi, 63). In lumbis itaque **550** concupiscentia carnalis ostenditur, in lucernis vero fides et caritas Christiana monstratur ^c. Jubens igitur Dominus lumbos nostros præcingi, concupiscentias carnis sine dubio præcipit (al. præcepit) refrenari. Imperans autem ut lucernas ardentes habeamus, hoc utique jubet ut et lumine veræ fidei splendeamus, et sanctæ caritatis operibus serveamus. Jubens ut sint lumbi nostri præcincti, mandat ut mala desideria atque opera fugiamus; jubens ut sint lucernæ nostræ ardentes, monet ut bona diligamus atque faciamus.

10. Ista quæ de Evangelio proposuimus, cum prophetis sermonibus conferamus. Utrumque enim Testamentum Deus unus instituit ^d, unus Dominus dedit; et si sunt utriusque Testamenti diversa pro temporibus sacramenta, concordat tamen in utroque salutis humanæ sententia, quæ præcipitur ut non peccemus, et jubetur ut bonis operibus insistamus. Præcipit itaque Dominus per beatum David, dicens: *Declina a malo, et fac bonum* (Psal. xxxii, 15). Per Isaiam quoque omnes his admonet verbis: *Auferte malum cogitationum vestrarum ab oculis meis; quiescite perverse agere, discite benefacere* (Isa. i, 16). Hoc ergo nunc Dominus per seipsum præcipit (al. præcepit), quod nobis per sanctos etiam patriarchas prophetasque mandavit. Quid est enim, *Sint lumbi vestri præcincti*, nisi, Declinate a malo? Quid est, *Sint lucernæ ardentes*, nisi, Facite bonum? Quid est, *Sint lumbi vestri præcincti*, nisi, Quiescite agere perverse? Quid est, *Sint lucernæ ardentes*, nisi, Discite benefacere ^e.

11. Præcinguntur igitur (al. enim) fidelium lumbi, dum concupiscentia mala comprimuntur, dum iniqua

^e Ms., Christiano monstratur.

^d Edd., Deus instituit. Ms., Deus unus instituit

cogitatio cohibetur, dum libidini resistit animus, dum lasciviae denegatur affectus, dum calcatur luxuria, dum avaritia contemnitur et rapina, dum proximi laesio devitatur, dum superbia vincitur, dum invidia superatur. Ardent vero lucernae fidelium, dum rectae fidei regulam servant, dum in sinu matris Ecclesiae longanimiter perseverant, dum terrena contemnunt et caelestia concupiscunt, dum solliciti pacem custodiunt, dum se invicem pure diligunt, dum mutuo se honore praeveniunt, dum mansuetudine cordis et humilitate proficiunt, dum misericordiae opera libenter atque hilariter faciunt, dumque in operibus bonis non hominibus, sed Deo placere contendunt.

12. Omnis ergo Christianus praecinctos habeat lumbos, ut fugiat libidinem; ardentem habeat lucernam, ut custodiat castitatem: praecinctos habeat lumbos, ut aliquid alienum nec rapiat, nec furetur; ardentem habeat lucernam, ut de suo misericorditer operetur: praecinctos habeat lumbos, ut minorem non opprimat; ardentem habeat lucernam, ut oppresso velamine iustitiae a iustae defensionis auxilium impendat: praecinctos habeat lumbos, ut habenti non auferat cibum; ardentem habeat lucernam, ut esurienti tribuat alimentum: praecinctos habeat lumbos, ut non spoliet vestitum; ardentem habeat lucernam, **551** ut vestiatur nudum: praecinctos habeat lumbos, ut domum nullius invadat; ardentem habeat lucernam, ut peregrinos Christi libenter excipiat: praecinctos habeat lumbos, ut fugiat elationem; ardentem habeat lucernam, ut servet humilitatem: praecinctos habeat lumbos, ut expellat a se invidiam et livorem; ardentem habeat lucernam, ut puram cunctis exhibeat caritatem: praecinctos habeat lumbos, ut non exhibeat membra sua *arma iniquitatis peccato*; ardentem habeat lucernam, ut exhibeat membra sua *arma iustitiae Deo* (Rom. vi, 13).

13. Haec est, fratres, catholicae fidei vera sanaque doctrina. Haec est mensura tritici de qua Domini redemptoris ^b est pascenda familia. Ex hac vobis (at nobis), quantum Dominus tribuit, damus; ipsamque Dominum jugiter exoramus, ut et nos et vos in timore gratiae ^c suo pascere dignetur auxilio. Auferat a nobis dominationem pravae cupiditatis, donet omnibus profectum et perseverantiam caritatis. Lumbos nostros ipse praecingat, lucernas nostras ipse ardere faciat ardentisque custodiat: ut nec refrigescat nostra caritas, nec aliqua nobis dominetur iniquitas. Sed Dominus ac Redemptor noster omnibus gratiam tribuat, universis donum sanctae illuminationis ac virtutis infundat. Nobis donet ut quod ab illo audimus recte intelligamus et sicut oportet faciamus, vobisque faciendum sermone sufficienti et congruo

praedicemus. Vobis quoque donet ut quod ab illo per servos ejus auditis, et corde intelligatis, et opere faciatis. Hoc ergo divina misericordia operetur in omnibus nobis ^d, ut nos, quos voluit esse dispensatores, fideles faciat et prudentes; vos quoque faciat obediens et humiles: ut mensuram tritici dominici, quam vobis damus, communem vobiscum salubriter atque utiliter habeamus ^e.

SERMO II.

De duplici Nativitate Christi ^f, una aeterna ex Patre, altera temporali ex Virgine.

1. Cupientes aliquid de hujus dici solemnitate narrare, simulque considerantes illud unum Verbum, de quo dicere volumus, nulla invenimus verba quibus sufficienter aliquid dicere valeamus. Est enim hoc Verbum non quod desinit prolatum, sed quod permanet natum; non transitorium, sed aeternum; non factum a Deo Patre, sed genitum; nec solum genitum, sed etiam Unigenitum. Unum quippe Verbum Deus Pater genuit de seipso, per quod omnia creavit ex nihilo. *In principio enim **552** erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum. Hoc erat in principio apud Deum. Omnia per ipsum facta sunt, et sine ipso factum est nihil* (Joan. i, 1, 2, 3). In hoc autem quod per illud Verbum Deus Pater (at omnipotens) omnia fecit, ostenditur quia hoc Verbum genuit ipse, non fecit. Illud igitur Verbum de Deo Deus est, de creatore creator est. Unde hoc in se ^g naturaliter habet esse, quod Pater est.

2. Natus est itaque de Patre Deo Filius Deus, alter in persona, non alius in natura: semper apud Patrem, semper cum Patre, semper de Patre, semper in Patre: semper apud Patrem, cum quo illi una est naturalis immensitas; semper cum Patre, cum quo illi una est naturalis aeternitas; semper de Patre, de quo illi est naturaliter aeterna nativitas; semper in Patre, cum quo illi est una naturaliter aequalisque divinitas: et alter quidem ille qui Pater est ^h, alter ille qui Filius est; neuter tamen alter Deus, quia Pater et Filius unus est Deus. Quapropter quando ⁱ de Patre Deo et Filio Deo nascitur sermo, digne dicimus alterum esse Patrem, et alterum Filium; et nihilominus digne dicimus unum Deum esse Patrem et Filium. Cum enim dicimus alterum esse Patrem, alterum Filium, discretas personas genitoris genitique monstramus; cum vero dicimus unum Deum esse Patrem et Filium, ipsam unam naturam indiscretae divinitatis ostendimus. Altera est enim persona genitoris et geniti, sed una est natura genitoris et geniti.

3. Quomodo vero ^j sufficienter aut digne loqui poterit quis? De quo? Homo de Deo, mortalis de immortali, visibilis de invisibili, mutabilis de incommu-

^a Sic Basil. At ms., *velamen iustitiae* (forte pro *iustae*) duntaxat defensionis impendat. Mog., Col. et Ant., ut oppresso velamine iustitiae, duntaxat defensionis auxilium impendat.

^b Ms., *de qua Redemptoris.*

^c Mog., Colon. et Basil., *gratiae suae.*

^d Ms., *in omnibus*; deest nobis.

^e Basil., *communem vobiscum salubriter atque utiliter habeatis.*

^f Mss. duo, *De Natali Domini.*

^g Ms., *hoc ipse.*

^h Sic Ant. Basil. vero, Mog. et Colon. omittunt priori loco particulam *qui*. Mog. et Colon. posteriori habent, *quod filius est*. Ms. autem, *quod, utroque loco.*

ⁱ Sic mss. et Ant. At Basil., Mog. et Colon., *quomodo*.

^j Ms. *Quando vero.*

tabili, opus de opifice, de creatore creatura, de factore factura, parvulus de immenso, temporalis de æterno, humilis de altissimo, plasmatus e limo de illo qui omnia creavit ex nihilo. Cujus est inenarrabilis omnipotentia, qua nos gratuita bonitate fecit; nec minus tamen inenarrabilis gratia, qua nos omnipotentissima miseratione salvavit. Qui et opus creatricis omnipotentia gratis fecit, et opus gratia salvatricis omnipotentem implevit: illic habens potestatem condendi et regendi creaturam suam, hic habens potestatem ponendi et sumendi pro nobis^a animam suam. Omnipotentiam vero hanc (*al.* nunc) dicimus, qua Verbum, quod in principio erat, et apud Deum erat, et Deus erat, fecit omne quod non erat^b; gratiam vero, qua Verbum caro factum venit querere et salvum facere quod perierat; omnipotentiam, qua fecit omnem diem; gratiam, qua certo die concipi et certo die dignatus est nasci.

4. Idem igitur minoratus paulo minus ab angelis, in die factus est hominum, qui, coæternus et æqualis Deo Patri, dies sanctorum **553** semper est angelorum. De ipso quippe propheta dicit: *Bene nuntiate diem de die, salutare ejus (Psal. xcvi, 2)*. Quid est diem de die, nisi Filium de Patre? Est igitur de Patre Filius, de die dies; sed tamen Pater et Filius non duo dies, sed unus est dies. Est de Patre Filius, de Deo Deus; Pater tamen et Filius non duo dii, sed unus est Deus. Unus igitur dies æternitatis simul Pater et Filius a nobis agnoscitur, in die autem temporis solus Filius invenitur. Dies etenim æternus Pater et Filius nostrum corpus et animam fecit; in die vero temporis solus Filius nostrum corpus animamque suscepit. Christus dies æternus unigenitus in forma Dei manens; Christus in die temporis unigenitus formam servi accipiens. Christus dies æternus dives permanens ut conderet nos; Christus in die temporis pauper factus ut redimeret nos. Dies æternus Christus Deus de Deo Patre, Christus in die temporis Deus homo de virgine matre. Christus dies æternus Verbum eructatum (*Psal. xlv, 1*) de corde Patris, Christus in die temporis Verbum caro factum de utero virginis matris. Christus dies æternus, Deus verus de Deo vero; Christus in die temporis sponsus procedens de thalamo suo (*Psal. xviii, 6*). Dies æternitatis Christus angelos^d creans, dies in tempore Christus homines salvans. Dies æternitatis Christus in cælo sanctos angelos pascens, dies temporis Christus homines in terra reficiens. Ut enim panem angelorum manducaret homo, creator angelorum factus est homo, utrosque pascens, et integer permanens. Quam bonus panis qui et angelos pascit per speciem, ut de ipso satientur in patria, et nos pascit per fidem, ne deficiamus in via! Ille panis, qui seipsum dat angelis ad gaudium stabilitatis, seipsum dedit hominibus

A ad remedium sanitatis; et qui est angelorum esca, nobis factus est medicina.

5. Verumtamen hic, dilectissimi fratres, attendite magnitudinem gratia, et agnoscite quid Deus homini dignatus est prærogare. Christus enim Dei Filius, de vero Deo Deus verus, et unus cum Patre naturaliter Deus, semper ex seipso sanctos^e angelos pascit; sed tamen angelicam naturam Dei Filius non accepit. Ut autem suam caritatem Deus commendaret in nobis, Filius ejus naturam nostram suscepit ex nobis: et Deus unigenitus, qui panis est angelorum, ut etiam hominum seipsum faceret panem, simul hominis et animam suscepit et caruem. Accepit utramque veram, utramque sanctam, utramque mundam: accepit animam nostram sine iniquitate, accepit carnem nostram cum mortalitate; accepit animam justam, per quam nostris animabus justitiam redderet, carnem vero propterea dignatus est habere mortalem, ut secundum ipsam moriens mortem vineeret, secundum ipsam etiam resurgeret, per quam nostra quoque corpora suscicaret.

6. Magnum mysterium, dilectissimi fratres, magnum divinæ dilectionis indicium. Homo Deum contemnens a Deo discessit, Deus hominem diligens ad homines venit. Dilexit impium, ut faceret justum; **554** dilexit infirmum, ut faceret sanum; dilexit perversum, ut faceret rectum; dilexit mortuum, ut faceret vivum. Et quid amplius dicam? quandoquidem Deus unigenitus humanam naturam tantum dilexit, ut eam non solum a potestate mali angeli liberaret, verum etiam in seipso super omnes bonos angelos in Patris dextera collocaret. Natura enim quæ in primo homine a malo angelo captivata fuerat, ipsa nunc in secundo homine super omnes bonos angelos regnat^f. Natura quæ in primo homine mundum peccato polluit, ipsa in secundo homine mundum a peccato mundavit. *Primus homo de terra terrenus, secundus homo de cælo cælestis (1 Cor. xv, 47)*. Primum hominem mulier corrupta mente decepit, secundum hominem virgo incorrupta virginitate concepit. In primi hominis conjugio nequitia diaboli seductam depravit mentem, in secundi autem hominis matre gratia Dei et mentem integram servavit et carnem: menti contulit firmissimam fidem, carni abstulit omnino libidinem. Quoniam igitur miserabiliter pro peccato damnatus est homo, ideo sine peccato mirabiliter natus est Deus homo.

7. Attendite, fratres, medicinalis gratia lines, divina nobis benignitate monstratas. Tunc ad Evam angelus malus accessit, ut per eam homo, quem Deus fecerat, a Deo separaretur; nunc autem ad Mariam bonus angelus venit, ut in ea humanæ naturæ Deus Unigenitus uniretur. Venit ad Evam diabolus, ut vitam nobis malignam auferret; venit ad Mariam Gabriel, ut vitam reddendam hominibus nuntiaret. Per

^a Hæc verba pro nobis absunt a ms.

^b Editi, omne quod noverat. Ms., quod non erat.

^c Sic editi. Ms. autem, Quid est dies de die, nisi Filius de Patre?

^d Editi, angelos sanctos. Ms. non habet sanctos.

^e Abest sanctos a ms.

^f Hæc, Natura quæ... super omnes bonos angelos regnat, leguntur in Ant. et ms. Thu. In ms. Colb. e' ceteris editis non leguntur.

primi hominis culpam cœpit diabolus homini dominari, per secundi hominis gratiam cœpit ab homine superari: super primum superbus, sub secundo captivus. Per illum nō captivatos tenuit, per istum nos liberatos amisit. Primus Adam nobis auctor exstitit culpæ, novissimus Adam nobis auctor exstitit gratiæ. Ille de limo plasmatus terrenos protulit, iste de Spiritu sancto natus cœlestes effecit. Per illum perdidimus gratiam priorem, per istum recepimus amplio-rem. Ille quippe nobis intulit peccati maculam, cum qua nasceremur ad supplicium; iste nobis contulit justificationis gratiam, ut renasceremur ad regnum. Per illum nos filios sæculi generatio carnalis effecit, per istum nos filios Dei generatio spiritalis exhibuit. Ille nos vitiis subdidit, iste nos florere virtutibus fecit. Ille nos per vitia dejecit, quo primus cecidit: iste nos per virtutes elevat, quo primus ascendit. Ille quippe primus cecidit in infernum, iste primus ascendit in cœlum.

8. Interea, fratres, dignum est ut in die dominicæ Nativitatis diem quoque dominicæ Resurrectionis solemniter audiat. Unigenitus enim Deus, sicut pro nobis dignatus est nasci, sic pro nobis secundum carnem dignatus est mori, dignatus est etiam suscitari. Iste quippe dies est visitationis, illè redemptionis. Opus enim gratiæ, qua nos Deus Unigenitus salvos fecit, conceptus in utero cœpit; ipsumque opus gratiæ de sepulcro resuscitatus implevit. Conceptus in utero, factus est **555** particeps mortis nostræ; resurgens de sepulcro, fecit nos particeps vitæ suæ. Nunc itaque omnes Dominum exoremus ut, sicut in isto die gaudium suo populo tribuit, ad illum quoque diem omnes cum gaudio et pace perducat, populumque suum in fide et caritate custodiat. Amen.

SERMO III.

De sancto Stephano protomartyre, et Conversione S. Pauli.

1. * Heri celebravimus temporalem sempiterni Regis nostri Natalem: hodie celebramus triumphalem militis passionem. Heri enim Rex noster, trabea carnis indutus, de aula uteri virginis egrediens visitare dignatus est mundum: hodie miles de tabernaculo corporis exiens, triumphator migravit ad cœlum. Ille, sempiternæ deitatis majestate servata, servile cinctorium^b carnis assumens, in hujus sæculi campum pugnaturus intravit; iste depositis corruptilibus corporis indumentis, ad cœli palatium perenniter regnaturus ascendit. Ille descendit carne velatus, iste ascendit sanguine laureatus^c. Ascendit iste lapidantibus Judæis, quia ille descendit lætantibus angelis. *Gloria in excelsis Deo* (Luc. II, 14) heri sancti angeli exsultantes cantaverunt; hodie Stephanum lætantes in suum consortium susceperunt. Heri Dominus exivit de utero virginis: hodie

A servus^d egressus est de ergastulo carnis. Heri Christus pro nobis pannis est involutus; hodie Stephanus stola est ab eo immortalitatis indutus. Heri præseps angustia Christum portavit infantem; hodie immensitas cœli suscepit Stephanum triumphantem. Solus descendit Dominus, ut multos elevaret; humiliavit se Rex noster, ut suos milites exaltaret. Qui enim corpori suo virginis præparavit uterum, ipse martyri suo aperire dignatus est cœlum. Dominus Christus angustias intrare non dedignatus est uteri, ut animam Stephani latitudo susciperet cœli.

2. Necessarium nobis est, fratres carissimi, agnoscere quibus armis præcinctus Stephanus sævitiam Judæorum potuit superare, ut ita meruisset feliciter triumphare. Neque enim parvipendenda sunt talis virtus, talisque triumphus. Haud vero vilibus armis potuit præmuniri, qui a multis non potuit superari. Invictæ namque in eo enituit insigne virtutis^e, quæ nec frementium (al. frequentium) sævitiam formidavit, nec lapidantium ictibus devicta succubuit. Usque adeo enim inter frementes **556** permansit interritus (al. intrepidus), et inter lapidum saut cruciameata securus, ut incredulitatem Judæorum fidenter argueret, et benignus pro lapidantibus exoraret. Quod est ergo tam magnum atque insuperabile genus armorum, quo munitus sævientes argueret, nec timeret^f; lapidantes non repercuiens, sed patiens superaret; insuper et occisus aulam cœlestis regni vivus et coronatus intraret? Procul dubio munimine regio septus, nullatenus est ab adversariis superatus: quoniam Rex noster, cum sit altissimus, pro nobis humilis venit, sed inanis venire non potuit. Magnum quippe donativum suis militibus attulit, quo eos non solum copiose ditavit, sed etiam ad certandum invictissime confortavit. Attulit namque donum caritatis, quo perduceret homines ad consortium deitatis. Quod ergo attulit, erogavit: nec sibi aliquid minuit, sed mirabiliter et suorum^g pauperiem ditavit, et indigentibus thesauris plenus ipse permansit.

3. Caritas ergo quæ de cœlo ad terras deposuit Christum, ipsa Stephanum de terra elevavit ad cœlum. Caritas quæ præcessit in Rege, ipsa subsequenter refusit in milite. O admiranda ubique potentia Salvatoris! O prædicanda indesinenter gratia Redemptoris! Ostendit in matre virginitatis æternæ miraculum, demonstravit in martyre invictæ caritatis indicium. Integritas quippe intemerata permansit in virgine, dilectionis virtus, invicta perseveravit in martyre. Et sicut in matre Domini non potuit virginitas violari, sic in martyris mente non potuit Christi caritas tanto sævientium agmine superari. Stephanus ergo, ut nominis sui coronam meruisset accipere, caritatem pro armis habebat, et per ipsam ubique vincebat. Per caritatem Dei sævientibus Judæis nocessit, per caritatem proximi pro lapidantibus in-

* Mss. habent: *Fratres carissimi*, nec habent *sempiterni*.

^b Mss., *tentorium*.

^c Mss., *coronatus*.

^d Sic mss. At edd., *miles*.

* Mss., *Invicta namque in eo enituerunt signa virtutis, quia nec... devictus succubuit*.

^f Hæc verba, *nec timeret*, habentur ex mss.

^g Ms. et Aut., *suorum fidelium*.

tercessit. Per caritatem arguebat errantes, ut corri-
gerentur; per caritatem pro lapidantibus orabat, ne
punirentur. Caritatis virtute subnixus, vicit Saulum
crudeliter sævientem, et quem habuit in terra per-
secutorem, in cœlo meruit habere consortem. Ipsa
sancta et indefessa caritas desideravit orando acqui-
rere quos nequivit monendo convertere. Neque
enim, fratres, existimandus est Stephanus tunc ini-
micos dilexisse ^a cum pro eis oraret, et non dile-
xisse cum eorum incredulitatem arguendo corri-
peret. Absit hoc ab anima martyris ad cœli palatium
festinantis. Ipsa enim sancta caritas firmam servavit
in oratione patientiam, quæ rigidam tenuit in corre-
ptione censuram. Et ideo in oratione audiri meruit
lenitas, quia sine caritate non fuit in correptione
severitas: ac per hoc, sive orando, sive corripiendo,
caritatem beatus Stephanus reservavit, quia utrobi-
que salutem errantium cogitavit, et indicio sanctæ
orationis ostendit increpationem illam non fuisse
odii, sed amoris.

4. Hoc autem faciens, et præsentibus caritatem
beatus martyr exhibuit, et utile nimis exemplum po-
steris reliquit. Demonstravit enim **557** geminam
ecclesiastici dispensatoris industriam: ut ad corri-
gendum cujuslibet peccantis errorem, et non desit
in ore correptio, et ad Deum pro eo supplex effun-
datur oratio. Ut qui malum fecit, per increpationem
de malis operibus confundatur, et per orationem
apud Deum adjuvetur; ac sic ipsa caritas, et in ore
justitiam sonet, ut errantem corrigat; et in corde
patientiam servet, ut pro errante orationem puro
affectu dilectionis effundat. Qui enim errantem non
corripuerit, de negligentia judicatur ^b; qui autem
pro eo non oraverit, de pernicie condemnatur. Quo-
circa, fratres, si quando aliquis pro animæ salute
corripitur, non aspernanter accipiat monita caritatis;
nec præsentem tristitiam suæ voluntatis attendat, sed
consideret quæ lucra utilitatis acquirat. Idcirco enim
arguitur, ut a pravis operibus corrigatur. Nec tamen
cum videt correptionem aliqua verborum austeritate
fervere, existimet caritatem in corde frigescere. Sic
enim vigilat in ore correptio, ut in corde non dor-
mitet oratio. Ac per hoc, in utroque peccanti con-
sulte prospicitur, ut dum homo correptus de peccato
confunditur, et a malis operibus separetur et per
orationem (Deo miserante) salvetur. Nam et sancta
Scriptura dicit: *Quoniam quem diligit Dominus, cor-
ripit: flagellat autem omnem filium quem recipit*
(Prov. III, 12).

5. Christi ergo caritate compulsi, et bonoshortamur, ut in bono permaneant, et malos compellimus,
ut a malo discedant: præsertim quoniam in istis
duobus sanctis geminum nobis monstratur salutis
indicium: ut si quis bonus est, imitetur perseve-
rantiam caritatis in Stephano; qui autem malus est,

^a In uno ms. non leguntur hæc, *inimicos dilexisse cum pro eis oraret*, etc.; nec quæ postea, *Absit hoc*, etc.

^b Ms., *judicabitur... condemnabitur*.

^c Ms., *et erectus est fidelissimus prædicator*.

sectetur exemplum conversionis in Paulo: et qui
bonus est, æquitatem usque ad finem teneat; qui
autem malus est, quantocius a sua perversitate dis-
cedat; nec bonum hominem Præsumptio justitiæ
faciat negligentem, nec malum iniquitatis considera-
tio faciat desperantem, sed ille bonum fortiter te-
neat, iste malum celeriter deserat. Bonus timeat ne
cadat, malus conetur ut surgat. Quisquis ergo malus
est cum Paulo prosternatur in malo, ut cum eo
erigatur in bono: quoniam et ille cecidit malus, et
surrexit bonus. Prostratus est iniquus, et erectus est
justus; cecidit sævissimus persecutor, et surrexit
veridicus prædicator ^c. Cadens lumen corporis im-
pius perdidit, surgens autem lumen cordis justifica-
tus accepit. Conjunctus est itaque Stephano, factus
est ovis ex lupo. Et ecce nunc Paulus cum Stephano
lætatur, cum Stephano Christi claritate ^d perficitur,
cum Stephano exsultat, cum Stephano regnat. Quo
enim præcessit Stephanus, trucidatus lapidibus
Pauli, illuc secutus est Paulus, adjutus orationibus
Stephani.

6. Quam vera vita ^e, fratres mei! ubi non Paulus
de Stephani occisione confunditur, sed Stephanus
de Pauli consortio gætulatur, quoniam caritas in
utroque lætatur. Caritas quippe in Stephano supe-
ravit sævitiam Judæorum, caritas in Paulo cooperuit
multitudinem **558** peccatorum, caritas in utroque
pariter regnum meruit possidere cœlorum. Caritas
igitur est omnium fons et origo honorum, munimen
egregium, via quæ ducit ad cœlum. In caritate qui
ambulat, nec errare poterit, nec timere. Ipsa dirigit,
ipsa protegit, ipsa perducit. Quocirca, fratres, quo-
niam scalam caritatis constituit Christus, per quam
ad cœlum omnis possit conscendere Christianus,
puram caritatem fortiter retinete, ipsam vobis invi-
cem exhibete, et in ea proficiendo conscendite. In-
sistite operibus bonis, ut ad præmia æterna perve-
nire possitis, adjuti gratia Salvatoris ^f, qui vivit et
regnat in sæcula sæculorum. Amen.

SERMO IV.

*De Epiphania, deque Innocentium nece, et muneribus
Magorum.*

1. Nostis, fratres carissimi, quia dies iste qui
nobis in honorem Domini per annos singulos cele-
bratur, ore cunctorum fidelium Epiphania venerabi-
liter nuncupatur. Et quia Græcum probatur esse vo-
cabulum, multis est Latinis incognitum. Inde est
quod nomen istud omnes quidem Latini dicunt, sed
non omnes inveniuntur nosse quod dicunt. Proinde
bonum est ut cuncti qui diem hodiernum Epiphaniam
nuncupant, et cur hoc dicatur ignorant, sacramen-
tum diei hujus nominis interpretatione cognoscant.
Debet enim diei hujus solemnitas a fidelibus celebra-
ri, et ideo solemnitatis causa non debet ignorari.

^d Mss., *Christi caritate*.

^e Mss., *Quam vero beata vita*.

^f Ms. unus, *Domini nostri Salvatoris*. Ms. alter,
cooperante Domino.

Hunc ergo diem, sicut diximus, Epiphaniam vocat Christiana religio. Epiphaniã vero interpretatur Manifestatio. Traditum autem tenemus a Patribus quod Unigenitus Dei, postquam est secundum carnem temporaliter natus, in isto die est Magis venientibus manifestatus, a quibus oblati muneribus suppliciter est adoratus. Nam quia ipse est Deus qui sibi in Veteri Testamento (*Exod. xxv, 2*) primitias offerri mandavit, idem Deus homo natus gentium primitias suo cultui dedicavit. Apostolica vero testatur auctoritas, quia *unus est Deus qui justificat circumcisorem ex fide, et præputium per fidem (Rom. iii, 30)*: circumcisionis nomine Judæos, præputii nomine gentes indubitanter ostendens.

2. Isti sunt duo parietes, qui ex diverso venerunt, et in lapidem qui factus est in caput auguli, in unitate fidei convenerunt. Unus paries venit ex Judæis, alter venit ex gentibus. Longè a se diversi erant, quando diversa credebant: positus est in medio lapis angularis, qui ad se utrumque parietem duceret, et utrumque uno nomine nuncuparet, essentque unum communiõne vocabuli, qui fierent unum in una gratia sacramenti. Per Christum enim qui est pax nostra, faciens utraque ^a unum (*Ephes. ii, 14*), Judæi et gentiles facti sunt unum, quibus **559** fidei unitas unum indidit nominis Christiani vocabulum. Ad lapidem ergo angularem uterque paries venit, et verum angulum fidei unitas fecit. Horum duorum parietum unus adductus est, quando pastoribus Judæis Christum natum angelus nuntiavit; alter paries adductus est, quando gentilibus Magis novum sidus apparuit.

3. Illi fuerunt primitiæ Judæorum, isti facti sunt primitiæ gentium; illi de proximo adducti, isti de longinquo reducti. Prope enim erant Judæi qui Deum colebant, longe erant gentes quæ idolis serviebant. Hoc utique significabant pastores, qui nascente Christo prope sunt inventi, et Magi, qui sunt de longinquis partibus ^b adducti. Qui tamen venientes, cum ipsi Judæi non essent, regem Judæorum se quærere professi sunt, et ad ipsum adorandum se venisse dixerunt. Ait enim evangelista, quia *Magi ab Oriente venerunt Hierosolymam dicentes: Ubi est qui natus est rex Judæorum? Vidimus enim stellam ejus in Oriente, et venimus adorare eum (Matth. ii, 1, 2)*. Quid est, dulcissimi fratres ^c, ut isti Magi regem Judæorum adorandum quærerent, cum ipsi Judæi non essent?

Et quem regem? Utique non Herodem, sed Christum. Volunt adorare regem nuper natum, nec adorant regem ante annos aliquot ordinatum. Adorare cupiunt infantem lactantem, nec adorant regem populis imperantem. Nam et de Herode rege Judæorum filii jam fuerant nati, qui erant patre mortuo regnaturi. Mortuo enim isto Herode, Archelaus in Judæa regnavit, et Galiliæ principatum junior Herodes obtinuit.

4. Archelaus natus est in palatio, Christus in diversorio. Archelaus natus, in lecto est argenteo positus; Christus autem natus, in præsepio est brevissimo collocatus. Ille forsitan pretiosis involutus est sericis, iste vilissimis involutus est pannis. Et tamen ille natus in palatio, contemnitur; iste natus in diversorio, quæritur. Ille a Magis nullatenus nominatur; iste inventus, suppliciter adoratur. Omnino spernitur primogenitus regis, et muneribus adoratur ^d primogenitus pauperculæ mulieris. Quis est iste rex Judæorum, pauper et dives, humilis et sublimis? Quis est iste rex Judæorum qui portatur ut parvulus, adoratur ut Deus? parvulus in præsepio, immanens in cælo; vilis in pannis, pretiosus in stellis: cujus nativitate comperta, *Herodes turbatus est, et omnis Hierosolyma cum illo (Ibid., 3)*.

5. Quid est quod sic turbaris, Herodes? Quoniam natum regem Judæorum audisti, turbaris, suspicionibus agitaris, invidiæ stimulis inflammaris, et ob hoc natum regem occidere conaris. Inanis est ista turbatio tua, et vana prorsus cogitatio tua. Rex iste qui natus est non venit reges pugnando superare, sed moriendo mirabiliter subjugare; nec ideo natus est ut tibi succedat, sed ut in eum mundus fideliter credat. Venit enim, non ut pugnet vivus, sed ut triumphet occisus; nec ut sibi de aliis gentibus auro exercitum quærat, sed ut pro salvandis gentibus pretiosum sanguinem fundat. Inaniter **560** invidendo simuisti successorem, quem credendo debuisti quærere salvatorem: quia si in eum crederes, cum eo regnares; et sicut ab illo accepisti temporale regnum, acciperes etiam sempiternum. Hujus enim pueri regnum non est de hoc mundo, sed per ipsum regnatur in mundo. Ipse est enim Sapiencia Dei, quæ dicit in Proverbis: *Per me reges regnant (Prov. viii, 15)*. Puer iste Verbum Dei est, puer iste Virtus et Sapiencia Dei est. Si potes, contra Dei Sapienciam cogita. In tuam perniciem versaris, et nescis. Tu enim regnum nullatenus habuisses, nisi ab isto puero qui nunc (*al. tunc*) natus est, accepisses. Puer qui nunc a Magis dicitur Rex Judæorum ^e, idem Creator est et Dominus angelorum. Quapropter, cujus times infantiam nascentis, magis timere debes omnipotentiam judicantis. Noli eum timere regni tui successorem, sed time infidelitatis tuæ justissimum damnavitorem.

6. Utinam eum, Magis adorantibus, etiam tu pariter adores, et non ad eum Magos fraudulenta calliditate mandares! *Ite, inquit, et interrogate diligenter de puero; et cum inveneritis, renuntiate mihi, ut et ego veniens adorem eum (Matth. ii, 8)*. O calliditas ficta! O incredulitas impia! O nequitia fraudulenta! Si adorare istum puerum certissime disponebas, quare pro illo multos pueros occidebas? Sanguis innocentum, quem creduliter effudisti, attestatur quia

^a Mss., utrumque.

^b Mss., et Ant., de longinquis Orientis partibus.

^c Mss., Quid est hoc, dilectissimi fratres? In uno necesse adorandum.

^d Ant., honoratur.

^e Mss., Puer iste qui nunc a Magis adoratur, dicitur Rex Judæorum, idem, etc.

de hoc puero voluisti. Et tamen non solum istum A
puerum non invenisti, sed nec illis pueris aliquid no-
cuisti : imo inscius, quod illis proderat, hoc egisti.
Per sævitiam quippe tuam facti sunt martyres, qui
per infantiam suam fuerant innocentes : quando per
gratiam hujus pueri pro eo meruerunt mori, prius-
quam eum possent coram hominibus confiteri. Iste
itaque puer, qui mundum creavit, qui mundum re-
git, qui omnia quæcumque ^a vult facit, qui cuncta
mirabili atque insuperabili ordine ^b disponit, hoc
ordinavit, hoc egit, ut per tuam invidiam furiosam
illi pueri mortem susciperent pretiosam, et quod eis
ad salutem tuam (al. suam) præstare non posses
amicus, hoc ad damnationem tuam faceres inimicus.
Ad hoc ergo te permisit infantes occidere, ut illos de
te faceret triumphare. Te ergo permisit ad nequi-
tiam, illos perduxit ad palmam. Unus enim idemque
est Dominus omnipotens, qui parvulus vagiens;
unus idemque est, qui tuam crudelitatem dignatus
est fugere, cujus majestatem non potes effugere. Fu-
git enim non formidite humana, sed dispensatione
divina; sagit non necessitate, sed potestate. Ideo au-
tem dignatus est in Ægyptum fugere, ut postea cru-
cens dignaretur ascendere; et illa potestate puer la-
tauit in Ægypto, qua potestate juvenis pendit in
ligno. Unus enim idemque est mortis susceptor, vi-
tæque largitor : unus idemque immortalis ex Patre,
mortalis ex matre; propria potestate moriens, pro-
pria potestate resurgens.

7. Iste itaque puer qui natus est ideo non inveni-
tur in numero parvulorum morientium, quia ipse est
expectatio gentium. Sanguis **561** hujus pueri pro-
pterea (al. proinde) non cum istorum sanguine fundi-
tur puerorum, quia solus in remissionem fundendus
est peccatorum; et illi omnes pueri inaniter more-
rentur, nisi hujus sanguine salvarentur. Et iste qui-
dem puer certissime morietur, quia si mori nollet,
nullatenus nasceretur. Morietur autem, non ut im-
pleat sævitiam tuam, sed ut perficiat mansuetudinem
suam : faciet enim eum mori benignitas propria, non
malignitas aliena. Morietur non ut tu infidelis regnes
in sæculo, sed ut secum regnare faciat fideles in caelo.
^c Morietur non ut regnum amittat, sed ut regnatos
acquirat. Morietur non ut perdat brevem vitam, sed
ut conferat sempiternam. Morietur non ut servus
iniquitatis, sed ut Dominus majestatis. Morietur non
vinculo necessitatis, sed proposito voluntatis. Morie-
tur mirabiliter, morietur misericorditer, morietur
singulariter, morietur per propriam potestatem, ut
suam in omnibus adimpleat voluntatem. Ad hoc enim
misericorditer morietur, ut resurgens cunctis genti-
bus dominetur. Morietur ergo sicut unus ^d, et qui-
dem, quem Deum hominem concepit fides virginis,
et Deum hominem peperit secunditas virginalis.

^a Mss., quæcumque voluit fecit.

^b Mss., insuperabili divinitate.

^c Hæc verba habentur in mss. et in Ant., non in
al.iss.

^d Locus hic videtur mancus, nec ex mss. potuit a
nobis restitui.

8. Si nescis veram hujus pueri deitatem, attende
stellam in caelo fulgentem, Magos præcedentem, et
iter ignorantibus ostendentem. Hæc stella nunquam
ante apparuit, quia nunc eam puer iste creavit, et
Magis ad se venientibus præviam deputavit. Iste puer
in præsepi quidem parvulus collocatur, sed magnus
in caelo mirabiliter operatur. Permittit se manibus in
terra portari, sed præcipit sibi coelestia famulari.
Quid est ergo quod infantilem attendis ætatem, et
ejus divinam non intelligis potestatem? Sic fuit ve-
raciter intimanda pueri hujus naturalis divinitas, et
naturalis humanitas, utraque naturaliter vera, utra-
que unita, nec in se invicem confusa, nec a se invi-
cem separata. Ipsum enim habuit Maria filium de se
natum, cui stella debitæ servitutis exhibuit famula-
tum. Ipsum eundemque Maria in Bethleem Deum
(al. Dominum) hominem peperit, quem stella Magis
in Oriente positus nuntiavit. Magi ergo venerunt, et
filium Virginis unum eundemque (al. Dominum) Deum
hominem cognoverunt.

9. Denique attende quid obtulerunt, et agnosce
quid crediderunt ^e. Refert enim evangelista quia in-
trantes domum, invenerunt puerum cum Maria matre
ejus : et procidentibus adoraverunt eum; et apertis the-
sauris suis obtulerunt ei munera, aurum, thus et myr-
rrham (Matth. ii, 11). Per ista tria munerum genera,
in uno eodemque Christo et divina majestas, et regia
potestas, et humana mortalitas intimatur. Thus enim
ad sacrificium, aurum pertinet ad tributum, myrrha
ad sepulturam pertinet mortuorum. Omnia hæc sancta
fides Christo veraciter offerre non desinit, dum unum
eundemque verum Deum, verum regem, verumque
hominem credit, et vere pro nobis mortuum veraci-
ter recognoscit ^f.

562 10. In oblatione thuris confunditur Aria-
nus, qui soli Patri sacrificium offerri debere ^g con-
tendit : in oblatione myrrhæ confunditur Manichæus,
qui Christum vere mortuum pro nostra salute non
credit : in auro vero simul uterque confunditur, quia
et Manichæus de semine David secundum carnem
natum non credit regem, et Arianus Deo Unigenito
naturalem assignare nititur servitutem. Proinde uter-
que non experiatur regem, a quo per fidem regatur
(al. regnatur), sed a quo pro infidelitatis crimine
puniatur : quia ab uno divinitatis, ab altero carnis
veritas denegatur. In iisdem muneribus confunditur
etiam Nestorius, qui nititur Christum in duas perso-
nas dividere : cum videat Magos non alia Deo et alia
homini, sed uni Deo homini eadem munera obtulisse
suppliciter. Non ergo dividatur in personis, qui non
invenitur divisus in donis. Propterea quippe unus
idemque istis muneribus honoratur, ut unus idemque
Deus et homo cognoscatur. Ista Magorum oblatio
confundit etiam Eutychetis insaniam, qui non vult in

^e Ms. unus, quid obtulerint, et agnosces quid credi-
derint.

^f Editi, ut... recognoscat. Ms. unus, ut (legendum
et)... recognoscit...

^g Ita mss. et Ant. Cæteri vero habent sacrificium
deberi.

Christo utramque veram prædicare naturam. Veritatem quippe istorum munerum tollit, dum in Christo unam naturam prædicare contendit.

11. Nos itaque, dilectissimi fratres, offeramus Christo indubitanter in fide, quod Magi obtulisse cognoscuntur in munere: ut veræ divinitatis humanitatisque confessio ipsa sit apud Christum nostra fidelis oblatio. Hæc munera cum Magis unanimiter offeramus, et ad regionem sanctorum tota cordis devotione tendamus. Nec teneamus viam veteris vitæ, sed divinis mandatis humiliter obsequentes, viam mutemus, et in qua (*al.* et qua) præcepit Dominus ambulemus, ut ad patriam pervenire valeamus, ubi sine fine cum ipso Domino gaudeamus. Via enim hominis est vita ejus. Qui male vivit, viam tenet erroris; qui bene vivit, per viam graditur veritatis. Quapropter qui ambulabat viam fornicationis, viam teneat castitatis; qui viam tenebat avaritiæ, teneat viam misericordiæ; qui ambulabat per viam fictionis, viam teneat nunc puritatis. Ambulemus bene per fidem, ut perveniamus ad speciem (*al.* spem), ubi plenum erit gaudium nostrum, quia implebitur in bonis ^a desiderium nostrum, ^b per eum qui vivit et regnat in sæcula sæculorum. Amen.

563 SERMO V.

De caritate Dei ac proximi.

1. Quantum cupio sanctitati vestræ debitum reddere de caritate sermonem, tantum me caritatis magis fieri video debitorem; nec invenio qualiter possim verbis explicare præconium caritatis, in qua sic debemus, quandiu in hoc sæculo vivimus, crescere invicem diligendo, sicut eam jubemur semper debere reddendo. Beatus namque apostolus Paulus, dum nos omnibus debitis præcepisset absolvi, solo nos mutæ caritatis debito semper voluit detineri, dicens: *Nemini quidquam debeatis, nisi ut invicem diligatis* (*Rom. xiii, 8*). Ista est apostolicæ summa doctrinæ. Hæc sunt consulta caritatis paternæ, ut nemini quidquam debeamus, nisi ut invicem diligamus. Cum ergo audimus, ut nemini quidquam debeamus, non in hoc verbo remaneamus, sed audiamus et faciamus quod sequitur, ut nos invicem diligamus: et inveniemus sanctam caritatem, quam semper debendo reddamus, et reddendo salubriter debeamus. Magna res caritas est, dilectissimi fratres, quam docente Apostolo sic jubemur semper reddere, ut eam nihilominus jubeamur sine intermissione debere. O caritatis debitum bonum, debitum sanctum, debitum cœlestibus referum commodis, debitum sempiternis plenum omnino divitiis!

2. Magna, fratres; hoc debito lucra conquirimus, Immensa commoda tali fenore comparamus. Dum enim caritas a nobis redditur et debetur, omnis nostra iniquitas dimittitur et deletur. Ipsam denique caritatem sibi beatus David ad delendas iniquitates suas redonari posebat, quando pro peccato gravi Dominum lacrymabiliter exorabat. Nam cum illece-

broso quondam captivatus aspectu, militis sui adulteraret uxorem, et scelere geminato maritum quoque interficeret innocentem, post perpetrationem peccati per prophetam correptus oraculo, et post confessionem recreatus medicinali responso, dum pœnitentiæ verba supplicii prostratus obsecratione deprecaret, quibus Deum justum, Regem regum, et Dominum dominorum quantocius placaret, inter cætera dixisse cognoscitur: *Averte faciem tuam a peccatis meis, et omnes iniquitates meas dele* (*Psal. l, 11*); et quoniam sine caritatis dono fieri non posse cernebat, illico subjunxit: *Cor mundum crea in me, Deus, et spiritum rectum innova in visceribus meis* (*Ibid., 19*). Cor autem mundum caritatis esse domicilium his verbis commendat Apostolus, dicens: *Finis enim præcepti est caritas de corde puro, et conscientia bona, et fide non ficta* (*I Tim. i, 5*).

3. Proinde duo quædam in his prophetæ verbis diligentius consideranda sunt nobis: unum quod a se poposcit auferri, alterum quod sibi postulavit attribui. Petiit enim deleri iniquitates suas, cor autem **564** mundum in se creari, et spiritum rectum innovari in visceribus suis. Quid est autem iniquitas, nisi prava cupiditas? Et quid est cordis munditia, nisi sancta Dei et proximi caritas? Dicens igitur propheta: *Averte faciem tuam a peccatis meis, et omnes iniquitates meas dele*, statimque subjungens: *Cor mundum crea in me, Deus, et spiritum rectum innova in visceribus meis*, quid aliud dixit, nisi: Dele a me maculam prævæ cupiditatis, et dona mihi gratiam caritatis? Aufer a me cupiditatem, per quam possum damnari; et dona mihi caritatem, per quam merear coronari. Aufer a me cupiditatem, propter quam in tormento sine intermissione doletur et gemitur; et dona mihi caritatem, per quam in celo sine fine regnatur. Si enim habuero caritatem, quam debendo reddam, et reddendo debeam, non timebo iniquitatem, quam sine fine dolendo persolvam. Bene igitur præcipit Apostolus ut nemini quidquam debeamus, nisi ut invicem diligamus: hoc enim debito aufertur a nobis cumulus omnium delictorum, quia *caritas cooperit multitudinem peccatorum* (*I Petr. iv, 8*). Nemo autem putet, fratres, sic a nobis oportere caritatem reddi, ut reddita desinat aliquando deberi. Cum enim redditur, plus debetur; et eo magis acquiritur, quo redditur cum debetur. Nam qui se caritatis non semper existimat debitorem, non se debito gaudeat absolutum, sed dono caritatis luceat destitutum. Neque enim habet caritatem quam habere destitit, quia prodigus debitor non reddendo perdidit, quam ut semper redderet, et semper haberet, accepit. Quocirca tunc se noverit perdidisse quod acceperat, dum non reddiderit quod debebat.

4. Sed dicit aliquis: Cui hanc debeo? vel cui hanc me oportet reddere caritatem? Respondemus caritatem omnibus hominibus esse reddendam, id est notis et ignotis, et bonis et malis, et amicis et inimicis. Nam cum beatus Apostolus dicat: *Ergo cum tempus*

^a Ita mss. At. edd., in nobis

^b Absunt reliqua a mss.

habemus, operemur quod bonum est ad omnes, maxime autem ad domesticos fidei (Gal. vi, 10), evidenter ostendit quod in opere caritatis sit quidem aliis aliis (al. alio) preferendus, nemo tamen sit a caritatis beneficiis excludendus. Caritas itaque illa sancta, pura, et ut proprie dicam, caritas Christiana, quæ patiens est, quæ benigna est, quæ non æmulatur, quæ non agit perperam, non inflatur, non est ambitiosa, non querit quæ sua sunt, quæ non irritatur, non cogitat malum, non gaudet super iniquitate, congaudet autem veritati, quæ omnia suffert, omnia credit, omnia sperat, omnia sustinet, caritas quæ nunquam cadit (*I Cor. xiii, 4 et seq.*), si (forte sic) complectatur amicos, ut dilatetur usque ad inimicos: amicis se volentibus reddat, inimicos se nolentibus ingerat; istos teneat, illos acquirat; istos oblectet, ut ex amicis non efficiantur inimici; illos invitet, ut fiant ex inimicis amici.

5. Recordemur, fratres, verborum Domini dicentis: *Diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos, et orate pro persequentibus et calumniantibus vos (Matth. v, 44)*. Ecce Dominus usque ad inimicos caritatem jubet extendi, et usque ad persecutores Christiani cordis benevolentiam dilatari. Et quæ merces operum tantorum dabitur? vel quod **565** munus præcepto huic obedientibus confertur? Ipse demonstrat a se præparatam caritati mercedem, qui per Spiritum sanctum gratis ipsam dignatur infundere caritatem: ipse nobis dicat quid pro caritate redditurus sit dignis, qui eandem caritatem donare dignetur indignis. Dicat igitur Dominus, dicat, et proprio sermone magnitudinem nobis suæ promissionis ostendat: *Ut sitis, inquit, filii Patris vestri qui in cælis est (Ibid., 45)*. Cum enim diligendos præceperet inimicos, amarum forsitan erat quod audienti jubebatur: sit, quæso, dulce quod obedienti promittitur. Teneatur ergo dulcedinis hujus in corde suavitas, et amaritudinis illius superabitur difficultas. Qui enim dilexerint inimicos suos, et benefecerint eis qui eos oderunt, filii Dei erunt.

6. Quid vero accepturi sunt isti filii Dei Apostolus enuntiat dicens: *Ipsæ Spiritus testimonium reddidit spiritui nostro, quia sumus filii Dei. Si autem filii, et hæredes: hæredes quidem Dei, cohæredes autem Christi (Rom. viii, 16, 17)*. Audite igitur, Christiani; audite, filii Dei; audite, hæredes Dei et cohæredes Christi. Ut paternam possideatis hæreditatem, non solum amicis, sed etiam inimicis impendite caritatem. Nulli caritas denegetur, quæ ab hominibus (forte omnibus) bonis communiter posidetur. Omnes eam simul habete, et ut eam magis habeatis, et bonis eam et malis impendite. Possessio enim est bonorum ista communis, non terrena utique, sed cælestis; et ideo nullum in ea facit angustiari persona consortis. Tantum vero augetur caritas, quantum fuerit immutata cupiditas; et illum facit caritas semper liberum, quem non tenuerit cupiditas mundana captivum. Caritas donum Dei est, dicente Apostolo: *Caritas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum qui datus est nobis (Rom. v, 5)*. Cupiditas la-

queus est diaboli, non solum laqueus, sed etiam gladius: per ipsam miseros capit, per ipsam captos interficit. Caritas est radix omnium bonorum, cupiditas radix est omnium malorum (*I Tim. vi, 10*). Cupiditas semper cruciatur, dum rapiendo non sanatur. Caritas autem semper lætatur, quoniam quantum multiplicatur, tantum largius erogatur. Et ideo sicut adipiscendo pauperascit appetitor iniquitatis, ita recedendo ditescit redditor caritatis. Perturbatur cupiditas dum ulcisci quærit injuriam, tranquilla est caritas dum donare delectatur.

566 SERMO VI.

De sancto Cypriano martyre.

1. Clarum tanti martyris patalis diem, beati scilicet Cypriani, quo, terrenis ac moribundis membris exutus, ad æternæ præmia vitæ transmigravit, et sacerdotii ejus doctrinam et martyrii nobis victoriam commendavit, fecitque ex temporali quondam tristitia liberiozem. Dum enim inter periculum cruentæ mortis et gloriam devoti certaminis episcopus confitendo patitur, Ecclesia orando compatitur. Quis nesciat, ac non potius prudenti consideratione cognoscit, hunc ipsum qui nunc annua circumstitutione festus nobis revolvitur dies, Christianis ac religiosis mentibus illo tunc tempore fuisse sollicitum, dum adversus diabolium ab antistite suscepto culmine, pia plebis expectatio trepidaret, atque ita fides resisteret persequenti, ne caro succumberet blandienti; ita pastor præcederet, ne ovile desereret, desertumque (quod absit) lupus invaderet? Dolebat Ecclesia subtractum interim suo consortio tam clarissimum sacerdotem: sed tamen gaudebat prostrato adversario Christi martyrem exstissem victorem. Erat in memoria doctrina laudabilis, versabatur ante oculos virtus mirabilis, quando tantus Deus servabat quod docuerat, et quid cæteri facere deberent, non jam verbis, sed operibus demonstrabat, fidem sermonum, exemplis rerum, valida soliditate confirmans, credens et confidens pro omnium salute Christum mortuum, ac se pro ejus nomine non subtrahere occidendum. Cujus enim sanguine tunc indignus redemptus fuerat, dignum suum sanguinem pro illo fundebat; et cujus sanguinem in hac vita fideliter hiberat, ab ipso sibi æternam vitam reddi posse crediderat.

2. Dedit enim eis benedictionem qui legem delegerat, ut ambularent de virtute in virtutem: de virtute fidei sincerissimæ in virtutem confictionis constantissimæ; de virtute caritatis flagrantissimæ in virtutem passionis gloriosissimæ. Credidit enim, locutus est; dilexit, et secutus est. Audierat enim a Domino dictum: *Qui me diligit, sequitur me (Joan. vi, 26)*; et iterum: *Qui credit in me, non morietur in æternum*. Et pater (al. pariter) fidelis secutus est vestigia Salvatoris. Interritus contempsit principum jussa et judicum edictum. Paratus excepit percussoris ictum, et animum soli Deo subditum etiam ipsa mors servavit invictum. Denique nihil eum revocavit a pastoris gregisque custodia, exsilii locus, apparitor violentæ, persecutionis tempus, judicis metus, imminens gla-

dus, proximus mortis occasus. Nam et in exilio constitutus, atque ab Ecclesia sibi commissa corpore tantum non mente separatus, pauperum alimenta; et in occulto absconditus, discipline censuram; et a principe detentus, virginum pudicitiam; et ad tribunal 567 exhibitus, clericorum tutelam; et minis actus, robustam conscientiam; et subdole consumptus, spiritalem cautelam; et inique iudicatus, Christianam patientiam custodivit. Plebem frequentibus litteris admonens, inopes largioribus elemosyis fovit, martyres hortamentis pariter et exemplis ad subeundum prælium promovit, et donec ponat animam, non deserit curam.

3. Denique custoditur et custodit, proprii doloris se:urus contemptor, alieni pudoris sollicitus conservator, plus metuens luxuriæ quam tristitiæ, magisque cavens diaboli oblectamenta, quam pertimescens multa tormenta. Pro fide adversus leonem vigilat rugientem, pro castitate adversus sibilantem dimicat. Vincit in suo corpore nequitiam sævientis, in puellarum carne molliem blandientis; calcans minas persecutoris, vitat fallaciam deceptoris; nec in quoquam furenti cedit, nec quidquam furari violento concessit. Proinde considerantes ejus luctam, perseverantiam, victoriam pariter et coronam, et quid evaserit, quo pervenerit, dulci mentis speculo refoventes, annua devotione cantemus: *Benedictus Dominus, qui non dedit nos in venationem dentibus eorum. Laqueus contritus est, et nos liberati sumus (Psal. cxxiii, 6, 7).*

SERMO VII.

De latrone crucifixo cum Christo.

1. Mirandum præ cæteris festivitibus sanctis, venerandumque mysterium Pascha Domini celebramus. Pascha enim Hebraice, Latine interpretatur Transitus. Hunc transitum iniquitas intercluserat nostra, donec clavicula crucis aperiretur. Quia Dominus et Salvator noster Jesus Christus habuit quidem mortalem carnem, sed animam non habuit peccatricem. Suscipiendo pœnam sine culpa, culpam fecit transire sine pœna. In cujus passione cuncta commota sunt sidera, et eventum dominici vulneris elemæ ita tremuerunt. Expavit dies non solitam noctem, et non suas tenebras minus invenit. Stetit sub incerto lumine dies inclusus, et pene ipsa lux mundi mori visa est cum Deo. Ad hoc scilicet omnis claritas migravit in noctem, ne sacrilegium cernere cogereetur. Clauserat enim suos oculos cælum, ne in cruce aspiceret Dominum. Et jam mundus ipse testis esse non meruit, ut solus aspiceret qui percussit. Percussit lancea persecutor, et fudit pretium nostram Redemptor. Quando enim passus est Dominus, omnes apostoli fugerunt, omnes enim dimiserunt. Ubi est turba illa quæ Dominum præcedebat, illa, inquam, turba quæ dicebat: *Hosanna filio David, benedictus qui venit in nomine Domini (Math. 1, 29)?*

2. Passus est Dominus, et omnes fugerunt. Facti sunt omnes muti, amore tepidi, timore compressi, paulo post fugiunt. Alii ergo non agnoverunt miracula facientem; agnovit latro in cruce pendentem,

568 confixus omnibus membris. Confixæ manus, confixi pedes, confixa omnia membra. Totum corpus in cruce figebatur, et tamen lingua Christo confitebatur. Unus autem locus erat trium crucifixorum: in medio Dominus, qui *inter iniquos deputatus est (Isai. LIII, 12)*: duos latrones hinc atque inde posuerunt, sed causam similem non habuerunt. Lateribus pendens adjungebantur, sed longe separabantur. Illos crucifixerunt facinora sua, Christum crucifixerunt peccata nostra. Veram etiam in uno ipsorum satis apparuit quantum valeret non cruciatus pendens, sed pietas consentiens. Acquisivit latro in dolore quod Petrus perdiderat in timore. Scelus admisit, crucem ascendit, causam mutavit, paradisum comparavit. Meruit omnino causam mutare, qui non contempsit in Christo similitudinem pœnæ. Judæi contempserunt miracula facientem, ille credidit in pendentem. Consortem crucis Dominum agnovit, et in regnum cælorum latro violentus credendo vim fecit. Tunc in Christo latro credidit, quando fides apostolica trepidavit. Merito audire meruit: *Hodie mecum eris in paradiso (Luc. xxiii, 43)*. Hoc enim quidem ipse sibi non promiserat. Magnæ quidem misericordiæ se commendabat, sed et sua merita cogitabat. *Domine, inquit (v. 42), memento mei cum veneris in regnum tuum.* Quousque veniret Dominus in regnum suum, ille se in pœnis futurum sperabat, et saltem in ejus adventum misericordiam in se fieri flagitabat.

3. Proinde latro sua merita cogitans disterebat; sed Dominus latroni quod desperaverat offerrebat, tantumquam diceret: Tu petis ut meminerim tui cum venero in regnum meum, et ego tibi dico: *Hodie mecum eris in paradiso.* Agnosce cui te commendas, quem credis venturum. Antequam veniam, ubique sum. Ideo quamvis in infernum descensurus, habeo te hodie mecum in paradiso, non alteri commendatum, sed mecum. Ad homines enim mortales et ad ipsos mortuos descendit humilitas mea; de paradiso autem nunquam discessit divinitas mea. Ita factæ sunt tres cruce, tres causæ: unus latronum Christo insultabat; alter, sua mala confessus, Christi se misericordiæ commendabat. Crux Christi in medio non fuit supplicium, sed tribunal. Insultantem damnavit, credentem liberavit. Timete insultantes, gaudete credentes. Hoc faciat Christus in claritate quod fecit in humilitate. Munera divina de profundo veniunt iudicio. Mirari ea possumus: investigare autem non valemus, nec explicare.

569 SERMO VIII.

De sancto die Pentecostes.

1. Anniversaria solemnitas agitur qua die Dominus noster Jesus Christus Spiritum sanctum Paracletum misit, quem discipulis ante promisit. Dixerat enim: Non potest ille venire, nisi ego abiero (*Joan. xvi, 7*). Quadagesimo itaque die post resurrectionem suam, cujus solemnitatem ante decem dies egimus, ascendit in cælum, nec immemor pollicitationis suæ hodie misit Spiritum sanctum, quem promisit centum viginti, qui simul fuerant congregati, tandemque Do-

mini promissionem fideliter expectabant. Omnibus A linguis locuti sunt. Sic quippe tunc Deo placuit sancti Spiritus significare presentiam, ut qui eum accepisset, omnibus linguis loqueretur. Prius itaque breviter videamus, quando eum promisit, quare dixit: Non potest venire ipse, nisi ego abiero. Neque enim separabilis est a Filio Dei Spiritus sanctus, aut impotens erat eo presente venire, a quo non potest discedere. Sed quoniam adhuc discipulis infirmis formam servi Dominus demonstrabat, in qua Verbum caro factum est, et habitavit in nobis; causam (forte formam) vero servi, id est carnem Domini, etiam carnales poterant intueri; forma autem Dei, in qua non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo (Philip. II, 6), non potest nisi a spiritualibus cogitari, propterea dixit: Non potest ille venire, nisi ego abiero, tanquam diceret: Quoad circa meam carnem occupatus est vester carnalis affectus, tandiu meam divinitatem non suscipit vester spiritalis obtutus. Dono enim Spiritus sancti promiserat eos introducendos in omnem veritatem, sicut scriptum est: *Fide mundans corda eorum* (Act. xv, 9). *Beati autem mundo corde, quia ipsi Deum ridebunt* (Matth. vi, 8). Abscessit itaque corporalis forma Domini a corporalibus oculis eorum, ut per Spiritum sanctum divinitas Domini insinuaretur cordibus eorum.

2. Nunc deinde videamus quare tunc hoc erat signum presentie Spiritus sancti, ut qui eum accepissent linguis omnibus loquerentur. Neque enim etiam nunc non donatur Spiritus sanctus, et tamen qui eum accipiunt non loquuntur linguis omnibus, quo evidenti miraculo se illo tempore demonstrat. Intelligendum est, fratres carissimi, hunc esse Spiritum sanctum, quo caritas diffunditur in cordibus nostris. Et quoniam caritas Ecclesiam Dei congregatura fuerat toto orbe terrarum, quod tunc etiam unus homo poterat Spiritum sanctum accipiens linguis omnibus loqui, nunc sancto Spiritu congregata ipsa unitas Ecclesie linguis omnibus loquitur. Proinde si quisquam dixerit alicui nostrum: Accepisti Spiritum sanctum, quare non linguis omnibus loqueris? respondere debet: Loquor sane omnibus linguis: quia in eo sum Christi corpore, hoc est in Ecclesia, quæ loquitur omnibus linguis. Quid enim aliud tunc Deus significavit per sancti Spiritus presentiam, nisi Ecclesiam suam omnibus linguis locuturam? 570 Impletum est itaque quod promiserat Dominus: *Nemo mittit vinum novum in utres veteres, sed vinum novum in utres novos mittunt, et utraque servabuntur* (Matth. ix, 17). Merito ergo cum audirentur linguis omnibus loqui, nonnulli dicebant: *Hi musto pleni sunt* (Act. II, 12). Jam enim facti fuerant utres novi, sanctitatis gratia renovati, ut vino novo, hoc est Spiritu sancto repleti, omnibus linguis loquendo serverent, Ecclesiam catholicam per omnium gentium linguas futuram evidentissimo illo miraculo præsignarent. Ac per hoc recte creduntur hæretici Spiritum sanctum non habere, qui dividuntur a corpore, quod per omnes gentes linguis omnibus meruit personare.

3. Hunc itaque diem sic celebrate, tanquam mem-

bra unitatis corporis Christi. Non enim frustra celebratis, si hoc estis quod celebratis: illi Ecclesie coherentes, quam Dominus implens Spiritu sancto, toto mundo crescente agnoscit suam, et agnoscitur a sua. Tanquam sponsus sponsam non perdidit propriam, nemo ei supponit alienam. Vobis enim omnibus gentibus constitutis, hoc est Ecclesie Christi, membris Christi, corpori Christi, sponsæ Christi, Apostolus dicit: *Sufferentes invicem in dilectione, studentes invicem servare unitatem Spiritus in vinculo pacis* (Ephes. iv, 2, 3). Videte quia ubi præcepit ut sustineamus invicem, ibi posuit dilectionem; ubi spem nominavit unitatis, ibi ostendit vinculum pacis. Hæc est domus Dei de vivis lapidibus fabricata, in qua talem patrem familias delectet habitare, cujus oculos B ruina divisionis non debet offendere.

SERMO IX.

De sancto Vincentio.

1. Miror, fratres, si adhuc aliquid vultis audire. Post tantam quippe quæ nobis lecta est modo martyrii passionem, et superfluum est dictor, et fastidiosus auditor. Legebatur etenim modo nobis iudex ferus, tortor cruentus, et martyr invictus: in cuius corpore pœnis variis exarato jam tormenta defecerant, et adhuc membra durabant. Tot convicta miraculis persistebat impietas, tot vexata suppliciis non cedebat infirmitas, agnoscebatur operata divinitas. Quando enim corruptibilis pulvis contra tam immania tormenta duraret, nisi in eo Christus habitaret? C Ego certe, fratres, post tantum spectaculum, quod mentibus nostris series decursa lectionis exhibuit, non committerem vestris auribus sermonem meum, nisi quia laudem Domini loquitur os meum (Psalm. cxiv, 21). In his ergo omnibus ille agnoscendus, ille glorificandus, ille laudandus est, qui et prima vocatione delit fidem, et in suprema passione virtutem. Vultis nosse quia utrumque donatum est? Audite apostolum Paulum: *Vobis, inquit, donatum est a Christo, non solum ut credatis in eum, verum etiam ut patiamini pro eo* (Philip. i, 29). Acceperat hæc utraque Vincentius. 571 Acceperat, ideo habebat. Si enim non acciperet, quid haberet? Habebat in sermone fiduciam, habebat in passione tolerantiam. Nemo ergo de suo corde presumat, quando profert sermonem. Nemo de suis viribus fidat, quando suffert tentationem. Quia et ut bona prudenter loquamur, ab illo nostra est sapientia.

2. Recolite Dominum Christum suos in Evangelio discipulos admonentem. Recolite martyrum Regem cohortes suas armis spiritalibus instrumentem, bella monstrantem, adjutoria ministrantem, præmia pollicentem. Qui cum dixisset discipulis suis: *In hoc mundo pressuram habebitis* (Joan. xvi, 33), mox, ut deteritos consolaretur, adjunxit, *Sed confidite, quia ego vici mundum* (Ibidem). Quid ergo miramur, fratres carissimi, si in illo vicit Vincentius a quo victus est mundus? *In hoc mundo, inquit, pressuram habebitis*. Etsi premit, non opprimit: etsi oppugnat, non expugnat. Geminam mundus aciem producit contra mili-

tes Christi. Blanditur enim ut decipiat, terret ut A frangat. Non teneat voluntas propria, et non terreat crudelitas aliena. Ad utrosque aditus occurrat Christus, et non vincitur Christianus. Si consideretis in ista passione humanam virtutem fuisse, incipit incredibilis esse : si agnoscat divina fuisse, agnoscitur mirabilis esse. Tanta grassabatur crudelitas in martyris corpore, et tanta tranquillitas proferebatur in voce. Tot pœnarum asperitas sæviebat in membris, et tanta securitas sonabat in verbis.

3. Mirum in modum putaremus Vincentio patiente alium loqui, aut certe alium Vincentio loquente torqueri. Et vere, fratres, ita erat, prorsus ita erat, alius loquebatur. Promisit enim et hoc testibus suis Christus. Audistis modo. In Evangelio loquebatur, et dicebat suis, quos ad hujuscemodi certamina præparabat : *Nolite cogitare quomodo, aut quid loquamini. Dabitur enim vobis in illa hora quomodo aut quid loquamini. Non enim vos estis qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri qui loquitur in vobis (Matth. x, 19, 20).* Caro ergo patiebatur, spiritus loquebatur. Et loquente spiritu non solum convincebatur impietas, sed etiam confortabatur infirmitas. Clariorem nobis martyrem tormenta faciebant. Multiplici vulnerum varietate confossus, non deserebat pugnam, sed acrius iterabat. Putes quod cum duraret flamma, non ureret; et tanquam figuli fornax lutum molle suscipiens duram redderet terram. Poterat martyr noster dicere Dationi : Jam non curat ignes tuos caro mea : quia *exaruit velut testa virtus mea (Psal. xxi, 16).* Quia veraciter scriptum est : *Vasa figuli probat fornax, et homines justos tentatio tribulationis (Eccli. xxvii, 6).* Probatus atque decoctus est illo igne Vincentius. Dationus vero arsit et crepuit. Si enim non ardebat, unde fumabat? Quid erant verba irascentis, nisi fumus ardentis? Ergo martyri nostro refrigerium in corde habenti flammam extrinsecus admovebat; sed ipse facibus furoris accensus, tanquam clibanus intus ardebat, et habitorem suum diabolus concremabat. Per furiosas enim quas audistis Dationis voces, per truces oculos et minaces vultus, per turbulentos totius corporis motus, ille habitator ejus interior se movebat, per hæc signa visibilia, tanquam 572 per sui vasculi quod impleverat crepantes rimulas probebatur. Non tantum cruciabat martyrem flamma, quantum illum vastabat insania.

4. Sed jam, fratres, illa omnia transierunt, et ira Dationis, et pœna Vincentii. Manet autem pœna Dationis, corona Vincentii. Denique ut, prætermisissis interim futuræ tribulationis finibus, etiam in hoc mundo martyrum gloriam demonstramus; quæ hodie regio, quæ provincia transmarina, quousque vel Romanum imperium, vel Romanum nomen extenditur, natalem non gaudet celebrare Vincentii? Quis autem hodie vel nomen Dationis audisset, nisi in ista passione legisset? Quod vero tanta cura servavit Dominus, sicut audistis, martyris corpus, quid aliud demonstravit, nisi se gubernasse vincentem, quem non reliquit exanimem? Vicit ergo Dationum vivens Vincentius, vicit et mortuus : vivens tormenta calcavit, mortuus maria

PATROL. LXV.

transnavavit. Sed ipse inter undas gubernavit cadaver extinctum, qui inter ungulas animorum donavit extinctum. Non flexit flamma tortoris cor ejus, non mercuit aqua maris corpus ejus; sed in his omnibus nihil est ejus, nisi quod *pretiosa est in conspectu Domini mors sanctorum ejus (Psal. cxv, 15).*

SERMO X.

De eo quod ait Michæas propheta, Indicabo tibi, homo, quid sit bonum.

1. De præsentis prophetica lectione, in qua nostrarum magna continetur utilitas animarum, vestræ caritati loqui disposuimus, ab illo poscentes sermonis congruam facultatem, a quo bonam gratis accepimus voluntatem. Quis autem hanc donat, nisi Deus, qui *operatur in suis et velle et perficere, pro bona voluntate (Philipp. ii, 13)*? Proinde verba sancti Michææ, quæ pariter audivimus, pariter revolvamus. Et utinam, fratres, sicut ea sermone revolvimus, sic operibus impleamus! Audivimus enim verba hominis sancti, hominis justi, hominis pii, hominis de sua salute solliciti, hominis qui se sciebat creatum a Deo, qui se cogitabat esse sub Deo : qui cum magno timore et tremore divinum expectabat judicium, in quo soverat non solum de factis et dictis, verum et de ipsis cogitationibus suis rationem ante tribunal justiciæ reddendum. Cogitans itaque futurum judicium Dei, de quo debemus etiam nos cuncti metueret, et in omnibus operibus nostris cum magna cordis formidine cogitare : hoc cogitans homo iste sanctus et justus, quærebat quid faceret, vel quibus muneribus Deum judicem deprecaretur. Sciebat autem omnipotentem Deum, qui omnia condidit, qui cuncta ex nihilo fecit, qui nihil ex indigentia paupertatis, sed universa 573 ex abundantia bonitatis instituit, non sola quærere munera nostra, sed etiam opera nostra. Imo sciebat in hoc maxime Deum delectari muneribus nostris, ut ei placeamus moribus sanctis et operibus bonis. Quærens igitur homo iste quid ab homine offerendum sit Deo, dicebat : *Quid dignum offeram Domino (Mich. vi, 6)*? Hoc autem verbo, quo non ait, *Quid offeram Domino?* sed, *Quid dignum offeram Domino?* docuit nos, ut si quando munus offerre Deo volumus, aliquid dignum quæramus, et hoc offeramus. Quid autem potest esse in oblatione Deo dignum, nisi quod est in creatura præcipuum? In omnibus vero creaturis quas fecit Dominus super terram, nulla melior inveniri poterit quam illa creatura quam Deus ad suam imaginem fecit. Hæc autem creatura in terris homo est.

2. Quisquis igitur offerre vult aliquid dignum Deo, non prius aliud quid offerat quam seipsum; Deus enim, qui hominem ad imaginem suam fecit, imaginem suam sibi delectatur offerri, ipsam sibi puram et mundam præcipit exhiberi. Inde est quod Salvator noster quibusdam tentantibus eum ita respondit : *Reddite Cæsari quæ Cæsaris sunt, et quæ sunt Dei Deo (Matth. xxii, 21).* Hoc est dicere : O homo, sicut imaginem suam Cæsari reddis in nummo, sic reddo Deo suam imaginem in teipso. Redde, homo, creatori tuo imaginem suam; redde justam, non iniquam;

redde humilem, non superbam: non avaritia turpem, non rapacitate deformem, non vitio iracundiæ levem, non terrena dilectione contritam, non livore sordidam, non fornicatione pollutam; sed prudentiæ pondere integram, fidei veritate mundam, et bonis moribus atque operibus splendidam. Quomodo autem Deo imaginem suam reddamus in nobis, propheta sanctissimus admonet dicens: *Indicabo tibi, homo, quid sit bonum et quid Dominus quærat a te. Utique facere iudicium, et justitiam, et diligere misericordiam, et sollicitum ambulare cum Deo tuo (Mich. vi, 8).*

3. Primum itaque quid sit facere iudicium, quod beatus propheta primum posuit, inquiramus. Iudicium dicitur conventus, ubi accusatio, et defensio cujuslibet hominis agitur: unde necesse est ut ad iudicium exeat qui fuerit reus, et victor abscedat qui probatur innoxius. Revertere igitur ad te, homo. In te quære accusationem, in te quære defensionem, in te quære iudicium. Imo tu esto et accusator, et defensor, et iudex. Intra in secretarium cordis tui, ubi soli te vident oculi Domini Dei tui. Ibi te accusa, ut valeas accusatione defendi. Ibi te convince, ut victoriam possis adipisci. Ibi te condemna, ut merearis absolvi. Ibi te puni, si vis ab æternæ punitionis supplicio liberari. Fac in te, Christiane, verum rectumque iudicium, sollicite secreta tui cordis attende. Facta tua mala tibi ante oculos tuos pone: quæcumque deleveras in intimo libro tuæ recordationis recense frequenter ac relege; sine conniventia teipsum discute tu ipse, et cogitationum tormentis afflige. Tu in te justam sententiam prome. Quidquid mali feceras peccando, puni veraciter penitendo; et iudex effectus peccatorum tuorum, quod facere solent iudices capitalibus reis hoc ipse fac iniquitatibus tuis. Noli accipere personam **574** tuam, cum iudicas causam tuam. Sed cum severitate mala tua discute, cum rigore (al vigore) in peccata tua condemnationis sententiam prome, et peccata quæ in te condemnas, occide.

4. Hoc est autem peccata occidere, peccatis deinceps nullatenus obedire. Noli ergo esse peccatorum factor, et eris occisor. Si vero fueris in peccata tua iudex justus, de justo Dei iudicio exies absolutus. Ut autem in teipsum justum possis celebrare iudicium, audi apostolum Paulum, qui docet quæ in te debeas opera mortificare, ut ad vitam valeas pervenire. Dicit enim: *Mortificate membra vestra, quæ sunt super terram, fornicationem, immunditiam, libidinem, concupiscentiam malam, et avaritiam, quæ est idolorum servitus: propter quæ venit ira Dei in filios incredulitatis (Coloss. iii, 5, 6).* Ecce habes, homo, quæ in te iudices, habes quæ condemnes, quæ in te mortifices. Ista iudica, et non iudicaberis. Ista condemna, et non condemnaberis. Ista mortifica, et non morieris. Hic esto severissimus iudex, hic esto vehementissimus carnifex. Ista recte considerando iudica, abijciendo mortifica. Si enim peccata tua recte consideraveris, iudicasti; si abjeceris, occidisti. Ut ergo defendas te, accusa te; ut absolvas te, iudica te; et ut ad victoriam perducas causam tuam, considera concupiscentiam tuam. Agnosce iniquitatem tuam, mortifica

concupiscentiam tuam, corrige vitam tuam, et recte iudicando liberabis animam tuam.

5. Ecce, fratres, quantum Dominus dedit, quid sit facere iudicium diximus; quid deinde sit justitiam facere, nunc dicamus. Justitiam facere est, ut quod tibi fieri non vis, alteri ne feceris, sed et hoc alteri facias, quod tibi ab altero fieri delectaris. Vis autem tibi bonum ab omni homine fieri: hoc enim justum est, ut omnis homo bonum faciat homini; quia contra justitiam facit qui hominî malum facit. Malum autem dico illud opus quo per pravam cupiditatem peccatur, non quo per caritatem poena peccantibus irrogatur. Malum nunc ego dico, non quo proximus a culpa revocatur, sed quo Deus justus ad iracundiam provocatur. Illud malum dico, non quod bene solet inferre severitas, sed quod male perpetrare consuevit iniquitas. Illud malum nunc dico, quod nunquam potest esse justum, sed semper invenitur injustum. Illud malum dico, quo delinquitur Deo, non quo consultitur proximo. Illud ergo malum nunc dico, quod sic est omnibus facientibus malum, ut nulli patienti sit bonum. Justitiam igitur homo faciet, si malum nulli faciat, et bonum omnibus faciat; illud autem nulli faciat malum, a quo nos beatus Apostolus prohibet dicens: *Nulli malum pro malo reddentes (Rom. xii, 17).* Quibus utique verbis plenam nobis benevolentiam commendavit. Non enim dixit: *Nulli malum facientes, sed Nulli malum pro malo reddentes.* Ostendens parum esse Christiano malum non inferre, nisi discat etiam non referre. Unde cognoscitur quam pessimum sit si nos alicui malum faciamus, qui, malum facientibus aliis, malum pro malo reddere non debemus.

6. Serva igitur, Christiane, secundam regulam justitiam. Bonum **575** omni homini facito; malum vero nec facias alicui, nec reddas. Si enim malum pro malo reddideris, etiam tu sine dubio malus eris. Tunc ille qui prior tibi malum fecit, non solus malus erit, quia socium malitiæ te habebit. Cum autem ceperis malum pro malo reddere, in hoc magis culpabilis eris, quia malum quod in aliis exsecraris, hoc imitaris. Malus autem factus, non vincis malum, sed vinceris a malo, et quod pejus est, non vinceris alieno malo, sed tuo. Non est enim quemadmodum malus fias, nisi a bonitate deficias. Ita fiet ut in te ipso remaneas damnabiliter victus, si fueris tuæ voluntatis vitio depravatus. Tunc itaque hominem malum certissime superabis, si bonus ipse permanseris, si non pro malis mala, sed pro malis bona reddideris. Propter quod Apostolus, qui ait: *Nulli malum pro malo reddentes; paulo post dicit: Noli vinci a malo, sed vince in bono malum (Ibid., 21).*

7. Ecce ut nulli malum pro malo reddamus, ab Apostolo simul audivimus: ut etiam omnibus bona faciamus, ab ipso rursus apostolo pariter audiamus, qui ait: *Ergo dum tempus habemus, operemur bonum ad omnes (Galat. vi, 10).* Tunc itaque facimus justitiam, cum illa hominibus facimus quæ nobis volumus ab hominibus fieri. Hanc justitiam Salvator ipse commendans ait: *Omnia quæ vultis ut vobis fa-*

ciant homines, eadem et vos facite illis (Matth. vii, 12). Quæ autem vultis ut vobis homines faciant, nisi bona? Si autem mala vobis faciant, non quæ vultis faciunt. Ergo et vos, si malum pro malo reddatis, quia non ea facitis hominibus quæ vultis ut faciant vobis, non utique facitis quod Christus præcepit, sed quod diabolus persuasit. Quapropter ut justitiam faciatis quam præcepit Christus, hoc impendite unicuique homini, quod vobis ab omnibus hominibus desideratis impendi. Sic facietis iudicium et justitiam, de quibus nos propheta beatus admonuit. Facietis enim iudicium, si peccata vestra pœnitendo damnetis, et damnando peccata bene vivatis. Facietis autem justitiam, si nulli malum pro malo reddatis, sed omnibus hominibus bona faciatis. Hoc utique commendat Apostolus dicens: *Videte ne quis malum pro malo alicui reddat, sed semper quod bonum est sectamini invicem, et in omnes (I Thess. v, 15)*

8. Quia vero bona opera tunc bene et utiliter fiunt, cum de bona voluntate procedunt, propterea cum propheta dixisset debere nos facere iudicium et justitiam, addidit: *Et diligere misericordiam.* Quia misericordiam maxime debent sublimes humilibus impendere, et divites pauperibus prærogare. Hæc autem misericordia duobus impenditur modis: cum peccanti et correctionem pollicenti venia datur, et cum indigenti quod est necessarium non negatur. Ad hujus misericordiæ pertinet partes, ut superior inferiorem non opprimat, sed cum justitia defendat, et dives pauperi nihil auferat, sed pauperem pascat et vestiat: ut pauperi non insidietur, sed eum potius suis beneficiis consoletur. Quid ergo est quod se inflat homo fragilis et mortalis? quid superbit terra et cinis? quid se super pauperem dives superbus extollit? quare pauperem despicit? quare pauperem premit? **576** quare pauperi panem, aut tenacitate non tribuit, aut rapacitate subducit, et illi cui debet de suo multum misericorditer aliquid dare, modicum quod habet crudeliter conatur auferre? Existimat quia cum pauperem gravat, seipsum relevet: arbitratur quia cum pauperem tribulat, sibi boni aliquid

* Hæc vox *aliquid* videtur redundare.

A præstet. Et nescit quia cum pauperem premit, sibi gravissimum pondus imponit, nec attendit quia si quid de paupere cogitat, de seipso cogitat. Sibi enim bonum impendit, quando pauperi bonum facit. Si autem malum cogitat facere pauperi, plus nocebit sibi quam pauperi.

9. Bonum igitur faciat dives pauperi, et proderit sibi. Diligat misericordiam, et eam pauperi semper impendat, ut ipse misericordiam in die tribulationis (*forte retributionis*) inveniat. Sic se cogitet super hominem pauperem positum, ut meminerit se sub Deo divite constitutum. Non ergo dubitet homini pauperi misericordiam facere, quam a Deo divite delectatur accipere. Recordetur esse Deum iudicem, qui habet æternam in omnibus potestatem. Ille enim videt omnium facta, ipse reddet unicuique secundum opera sua (*Matth. xvi, 27*). Unde veraciter dicitur. quia *Judicium sine misericordia illi qui non fecit misericordiam (Jac. ii, 13)*, et *Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur (Matth. v, 7)*.

10. Faciamus ergo iudicium et justitiam, diligamus misericordiam. Cum autem iudicium et justitiam facimus, misericordiam diligimus, cum Deo nostro sollicite ambulamus. Ambulat autem cum Deo qui bonis moribus et operibus proficit, qui cœlestia terrenis, et æterna temporalibus anteponit. Sed oportet ut unusquisque sollicitus ambulet: id est, ut non altum sapiat, sed timeat; ut superbiam fugiat, et boni nihil suis meritis tribuat, sed in omnibus quæ bene egerit, Dei gratiam recognoscat. Ista sollicitudo facit hominem cum Christo per viam humilitatis incedere et ad regni cœlestis altitudinem pervenire. Conversi ergo ad Dominum pariter ejus misericordiam deprecemur, ut nobis suam gratiam largiatur, qua possumus in nobis ipsis iudicium rectum tenere, justitiam cæteris exhibere, et, diligentes misericordiam, non opprimere pauperes, sed fovere: ut in conspectu Dei, cui misericordiam iudiciumque cantamus (*Psal. c, 1*), superexaltantem iudicio misericordiam invenire possimus.

FIDEI CATHOLICÆ INSTRUMENTA,

EXCERPTA DE LIBRIS S. FULGENTII

*Contra Gesta quæ adversus eum Fabianus
hæreticus falsa confinxit.*

EX LIBRO I. DE UNO ALTISSIMO, PARAGLETO, NUNTIO, DOCTORE ET JUDGE.

577 FRAGMENTUM I.

Filius et Deus est, et altissimus, et vita ut Pater: eadem quoque cum Patre, et similiter facit.

Miror autem, cum ex illis nominibus atque operi-

D bus, pro tuo libitu, Filii et Spiritus sancti merita metiaris, quomodo non etiam nomina illa operaque consideres, quibus Patris et Filii una celsitudo naturalis ostenditur. Nam dum dicitur: *In principio erat*